

Dolny Śląsk jest jednym z szybciej rozwijających się regionów w Polsce i w Europie. Rozwój ten nie jest równomierny.

Południowa część naszego województwa, a w szczególności Przedgórze Sudeckie i Sudety, po trudnej transformacji wciąż zmagają się z ogromnymi problemami. Dotyczy to niewydolnej komunikacji, braku mieszkań, degradacji infrastruktury, bezrobocia, spadku liczby mieszkańców i wykluczenia społecznego. Dystans wobec szybciej rozwijającej się północy Dolnego Śląska i innych regionów w Polsce stale się powiększa. Widać to wyraźnie w dochodach mieszkańców, stanie finansów gmin, poziomie konsumpcji indywidualnej oraz jakości życia. Niedawna publikacja raportu PAN o miastach średniej wielkości tracących swoje funkcje społeczne wskazuje, że wszystkie 14 miast Dolnego Śląska zakwalifikowanych jako kryzysowe i wymagające wsparcia, zlokalizowane są w podregionach południowych: jeleniogórskim i wałbrzyskim. Południe Dolnego Śląska wymaga poważnego wsparcia, szczególnych rozwiązań i dodatkowych środków finansowych.

W 2015 roku 22 samorządy skupione w Związku Gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej, opracowały i wdrożyły do realizacji I Strategię Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej. Stała się ona fundamentem działania specjalnego instrumentu wspomagania miejskich obszarów funkcjonalnych - Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej. Inicjatorem tych działań był Prezydent Wałbrzycha. Dzięki determinacji i wizji nowoczesnej aglomeracji, jaką może stać się w ciągu najbliższych lat Wałbrzych i okoliczne gminy, udało się namówić do współpracy samorządy, które często prowadząc własną politykę społeczno-gospodarczą, konkurowały ze sobą. W ciągu tych kilku ostatnich lat, dzięki wspólnym projektom realizowanym poprzez Instytucję Pośredniczącą Aglomeracji Wałbrzyskiej - jedyny w kraju samodzielny podmiot zajmującym się pełną obsługą w ramach ZIT - zrealizowaliśmy wiele projektów inwestycyjnych i infrastrukturalnych na rzecz całej aglomeracji. Dzięki funduszom unijnym rozdysponowanym przez ZIT AW możliwym stało się rozpoczęcie procesu rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich.

Zmodernizowanych zostało wiele dróg głównych i lokalnych, by poprawić i usprawnić komunikację zarówno wewnątrz regionu, jak i zlikwidować wykluczenie komunikacyjne Aglomeracji Wałbrzyskiej. Konsekwentnie rozwijany jest nowoczesny system zbiorowego transportu publicznego spełniającego najwyższe normy emisyjne. Budowana jest nowoczesna infrastruktura węzłów przystankowych oraz system informacji i zarządzania ruchem w głównych ciągach komunikacyjnych. Istotnym elementem uzupełniającym rozwój transportu publicznego AW będzie realizacja idei Wałbrzyskiej Kolei Aglomeracyjnej. Budowa infrastruktury przystankowej, przyjaznej dla pasażera i integrującej wszystkie rodzaje transportu publicznego, zwiększy atrakcyjność transportu kolejowego, szczególnie w zakresie regionalnym. Przykładem jest rozpoczęta w tym roku modernizacja linii kolejowej Świdnica Miasto - Jedlina Zdrój. Samorządy aglomeracji podejmują rozmowy z samorządem wojewódzkim i zarządcą linii kolejowych PKP PLK w celu rozbudowy i modernizacji kolejnych linii kolejowych jak np. Kłodzko - Nowa Ruda - Wałbrzych Główny. Celem tych działań jest umożliwienie mieszkańcom aglomeracji korzystanie z nowoczesnej i dogodnej komunikacji publicznej, zwiększenie ich mobilności, wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej całego regionu środkowych Sudetów.

W ramach walki z niską emisją trwa proces termomodernizacji dużej części zasobów komunalnych i budynków użyteczności publicznej gmin. Prowadzona jest wymiana starych i nieefektywnych źródeł ciepła na bardziej ekologiczne, podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej lub gazowej, montaż kolektorów słonecznych oraz nowoczesnych systemów wspomagających zarządzanie energią. W ramach funduszy unijnych przekazywanych za pośrednictwem ZIT AW powstają projekty i programy pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł. Z inicjatywy lokalnych samorządów we współpracy z podmiotami prywatnymi powstają w ramach PPP klastry energetyczne.

Gminy AW aktywnie poszukują innych źródeł pozyskiwania finansowania dla dalszego rozwoju regionu. Przykładem są emisje papierów dłużnych czy podjęcie przez Wałbrzych współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym w zakresie niskooprocentowanych pożyczek na realizację określonych projektów prorozwojowych. Aglomeracja Wałbrzyska należy do pionierów w projekcie doradczo-finansowym Komisji Europejskiej „Catching-Up Regions” realizowanym wspólnie z Bankiem Światowym dla regionów rozwijających się.

W czerwcu br. została zaktualizowana Strategia Rozwoju AW w nowej perspektywie do 2030 r. Dokument ten obejmuje syntetyczną diagnozę aglomeracji jako miejskiego obszaru funkcjonalnego. Jest kluczowym narzędziem wyznaczającym kierunki rozwoju AW we wszystkich sferach, tzn. sferze społecznej, przestrzennej i gospodarczej. Określa strategiczne cele rozwoju, wytycza kierunki działania w postaci priorytetów i przedsięwzięć operacyjnych. Zawiera zasady

i sposoby zarządzania rozwojem w dłuższym horyzoncie czasowym, określając działania, jakie należy podjąć, by Aglomeracja mogła dalej dynamicznie się rozwijać. Strategia określa wizję oraz przyporządkowuje jej najważniejsze kierunki działań, które umożliwią skuteczne rozwiązanie problemów oraz wzmocnią potencjał AW w celu poprawy jakości życia mieszkańców. Przyjęcie przez samorządy „Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku” pozwoli na efektywniejsze ubieganie się o środki finansowe z budżetu państwa oraz Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej 2021-2027.

Wszystkie te działania podejmowane w ciągu ostatnich lat przez 22 samorządy skupione w Aglomeracji Wałbrzyskiej przyczyniają się do znaczących zmian w poziomie życia mieszkańców oraz rozwoju społeczno-gospodarczego regionu wałbrzyskiego.

Wykorzystując dobre praktyki i doświadczenie współpracy gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej Prezydent Roman Szełemej zwrócił się do samorządów południowej i południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego z propozycją stworzenia wspólnej strategii rozwoju tego obszaru. Deklaracja Sudecka, podpisana 11 grudnia 2017 r. we Wleniu przez 107 gmin i powiatów, wyraża wolę podjęcia działań zmierzających do poprawy warunków życia mieszkańców i szybszego rozwoju gospodarczego tej części Dolnego Śląska. Sygnatariusze Porozumienia Sudety 2030 zobowiązali się do rozpoczęcia prac nad stworzeniem wspólnego planu modernizacji i rozwoju zwanego „Strategią Rozwoju Sudety 2030”. Obecnie czynimy wszelkie starania, by ten dokument stał się fundamentem do opracowania specjalnego Programu Operacyjnego dla tej części Polski. Celem wspólnych działań jest uzyskanie do 2030 r. istotnej poprawy w kluczowych dziedzinach wyznaczających tempo rozwoju gospodarczego i społecznego między innymi poprzez:

- 1) likwidację wykluczenia komunikacyjnego - zbudowanie efektywnego przyłączenia do systemu dróg ekspresowych oraz autostrad w Polsce i w Europie (drogi ekspresowe S8 i S3, droga krajowa nr 5, łączniki do autostrad, dróg ekspresowych i krajowych);
- 2) rozwój regionalnego transportu lotniczego w oparciu o istniejące lotniska,
- 3) poprawę jakości sieci dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych umożliwiających normalną komunikację wewnątrz obszaru;
- 4) rewitalizację istniejącej sieci połączeń kolejowych oraz udział w projekcie rozwoju kolei dużych prędkości;
- 5) rewitalizację fizyczną i społeczną zdegradowanych obszarów regionu;
- 6) zachowanie i rozwój zasobów dolnośląskich uzdrowisk poprzez ich systematyczne doinwestowanie;
- 7) rozwój sektora rolno-spożywczego opartego o zasady produkcji zdrowej żywności;
- 8) zrównoważony rozwój obszarów miejskich i wiejskich;
- 9) uzyskanie pełnego dostępu do wody pitnej i sieci kanalizacyjnej wszystkich mieszkańców obszaru;

- 10) zapewnienie pełnego bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców;
- 11) likwidację wszystkich zagrożeń ekologicznych, w tym redukcję niskiej emisji na całym obszarze ze szczególnym uwzględnieniem gmin o statusie uzdrowisk;
- 12) rewitalizację materialnego dziedzictwa kulturowego;
- 13) tworzenie dobrych warunków oraz wsparcie dla rozwoju przedsiębiorstw i inwestycji przemysłowych;
- 14) tworzenie infrastruktury sprzyjającej rozwojowi usług turystycznych.

Strategia Rozwoju Sudety 2030 opracowana i przyjęta we wrześniu br. stanie się narzędziem realizacji polityki rozwoju regionalnego prowadzonej przez samorząd wojewódzki.

Celem nadrzędnym działań sygnatariuszy Deklaracji Sudeckiej skupionych wokół lidera Prezydenta Wałbrzycha jest uzyskanie odpowiedniego poziomu wsparcia finansowego na dalszy rozwój podregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego. Za sprawą bardzo silnie rozwijających się podregionów północnych: wrocławskiego i legnicko-głogowskiego, Dolny Śląsk przekroczył poziom średniej unijnej zamożności per capita wynoszący 75%. To jeden ze wskaźników wpływających na przydział środków w kolejnej perspektywie unijnej po 2020 roku. Wskutek tego Dolny Śląsk otrzyma około 23% mniej środków niż w okresie 2014-2020.

Sygnatariusze Deklaracji Sudeckiej podejmują szereg inicjatyw. W marcu br. delegacja samorządowa spotkała się w Brukseli z Dyrekcją Generalną ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej (DG Regio), aby pokazać dobre praktyki we wdrażaniu polityki spójności EU w ramach ZIT AW i AJ oraz zwrócić uwagę na olbrzymie dysproporcje w poziomie rozwoju pomiędzy poszczególnymi regionami na północy i południu województwa. W czerwcu delegacja DG Regio spotkała się z sygnatariuszami Porozumienia Sudety 2030 w Wałbrzychu, rozmawiając o propozycji EU w sprawie przydziału środków finansowych na dalszy rozwój regionów w kolejnej perspektywie unijnej. Rozpoczęty dialog już doprowadził do zmiany oceny postrzegania rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska przez instytucje unijne. Wśród postulatów zgłaszanych Komisji Europejskiej znalazły się między innymi:

- utrzymanie finansowania polityki spójności po 2020 na zbliżonych do obecnego poziomu zasadach, uwzględniające zróżnicowanie w rozwoju wewnątrz regionów Dolnego Śląska;
- zwiększenie roli instrumentów terytorialnych skierowanych do obszarów problemowych;
- utworzenie jednego obszaru funkcjonalnego i przyporządkowanie mu instrumentu prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o środki unijne - ZIT dla „subregionu sudeckiego”;
- stworzenie osobnego regionalnego programu operacyjnego dla podregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego, zarządzanego i wdrażanego samodzielnie przez samorządy w ramach ZIT;
- zarezerwowanie określonych środków finansowych dla ZIT AW i ZIT AJ w ramach krajowego PO;
- wzrost znaczenia programów wsparcia w rozwoju obszarów górskich i transgranicznych - określenie ram i sposobu przekazania środków dla regionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego w ramach unijnego programu wsparcia tych obszarów.

Dostrzegając wagę i znaczenie dla południa Dolnego Śląska dobrze rozwiniętej sieci kolejowej, sygnatariusze Deklaracji Sudeckiej przyjęli wspólne stanowisko w sprawie modernizacji i rozbudowy linii kolejowych. Kolejnym krokiem w naszych działaniach jest zaplanowanie spotkania przedstawicieli spółek PKP, samorządu wojewódzkiego i interesariuszy zainteresowanych wpisaniem najważniejszych linii na listę gwarantowanych inwestycji do KPK po 2020 roku.

W sierpniu podjęta została inicjatywa zorganizowania w Wałbrzychu polsko-czesko-niemieckiej konferencji na temat wypracowania wspólnych działań w celu zwiększenia finansowania rozwoju obszarów granicznych i górskich na obszarze Sudetów w ramach EWT. Da to nowy impuls we współpracy pomiędzy regionami poszczególnych państw oraz wzmocni presję naszych regionów na Komisję Europejską w celu

WAŁBRZYCH STOLICA SUDETÓW

dostrzeżenia działań ponad granicami w kierunku wspólnego rozwoju, jednego z celów horyzontalnych polityki spójności po 2020 roku.

Wspólnie z samorządem wojewódzkim prowadzimy rozmowy z instytucjami rządowymi RP zmierzające do uwzględnienia „subregionu sudeckiego” w aktualizowanej Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego jako obszaru zmarginalizowanego, wymagającego wsparcia w ramach krajowego programu dedykowanego OSI po 2020 roku. W naszych działaniach postulujemy uwzględnienie przez MliR zróżnicowania w rozwoju poszczególnych regionów w ramach jednostek NUTS 3 przy pracach nad kształtem i budżetami regionalnych programów operacyjnych po 2020 roku.

Postulaty samorządów sygnatariuszy Deklaracji Sudeckiej na temat wsparcia finansowego i rozdziału środków w ramach polityki spójności 2020+ zostały przedstawione na zarządzie Związku Miast Polskich. Wspólnie z korporacjami samorządowymi pracujemy nad wspólnym stanowiskiem w celu jego zaprezentowania na forum Komitetu Regionów EU.

„Wałbrzych stolica Sudetów” to wieloletni, strategiczny program rozwoju Miasta oparty o współpracę samorządów polskiego regionu Sudetów, Republiki Czeskiej, samorządu wojewódzkiego Dolnego Śląska, Rządu RP oraz Unii Europejskiej. Koordynacja strategicznych dokumentów rozwojowych w tym „Strategii Sudety 2030”, „Strategii rozwoju Dolnego Śląska”, „Krajowej Strategii Rozwoju Polski 2030”, „Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju” oraz dokumentów związanych z nową perspektywą finansową UE do roku 2030, pozwoli zapewnić właściwe zaprojektowanie i finansowanie rozwoju Wałbrzycha jako centralnego ośrodka Sudetów i całego południa Dolnego Śląska.

Cele Programu:

- 1) wyrównanie cywilizacyjnego rozwoju wszystkich obszarów Dolnego Śląska do 2030 roku;
- 2) powstrzymanie zmian depopulacyjnych Wałbrzycha;
- 3) przejęcie przez Wałbrzych części funkcji ośrodka administracyjnego dla poziomu wojewódzkiego i centralnego do 2023 roku;
- 4) transgraniczna integracja społeczna i gospodarcza obszarów Sudetów i północnych regionów Republiki Czeskiej.